

DECEMBER 2008

In dit nummer:

- Werkgroepen met Ambities
- Het Huygens Instituut
- Cursus Cultural Transfer
- Masterclass Sophie Levie
- Masterclass John Tosh
- Column
- Promovendi stellen zich voor

• HUIZINGA NIEUWS

Zo vlak voor aanvang van het nieuwe jaar ontvangt u het derde nummer van het *Huizinga Nieuws* 2008. Deze gedrukte nieuwsbrief met informatie over de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten van het instituut wordt drie maal per jaar verspreid onder de leden van het Huizinga Instituut. *Huizinga Nieuws* is bedoeld als aanvulling op de informatie die op www.huizingainstituut.nl te vinden is en op de e-mails die met enige regelmaat naar alle leden worden gestuurd. Kopij voor deze nieuwsbrief (of voor de site van het Huizinga Instituut) is zeer welkom. U kunt uw kopij sturen naar huizinga-fgw@uva.nl.

In deze nieuwsbrief is er aandacht voor de werkgroepen van het Huizinga Instituut, waaronder de net nieuw opgerichte werkgroep Geschiedenis van de Geesteswetenschappen. De directeur van het Huygens Instituut, Annemarie Kets, doet verslag van onderzoek op het gebied van de geschiedenis van de literatuur en de wetenschap van dit instituut. In de rubriek onderwijs wordt verslag gedaan van de internationale cursus in St. Petersburg en worden twee masterclasses besproken. Zoals altijd, tenslotte, krijgen ook in dit nummer van *Huizinga Nieuws* eerstejaars promovendi de gelegenheid zichzelf en hun onderzoek te presenteren.

WERKGROEPEN

WERKGROEPEN MET AMBITIES

Paul Koopman

Op 27 november 2008 kwamen de trekkers van de werkgroepen van het Huizinga Instituut bij elkaar om te praten over hun ambities ten aanzien van nationale en internationale samenwerking, over de wijze waarop het Huizinga Instituut kan bijdragen aan de verwezenlijking van deze ambities en over de wensen en mogelijkheden voor onderwijsactiviteiten ten behoeve van promovendi en researchmasterstudenten. In zijn openingswoord memoreerde voorzitter Floris Cohen dat het Huizinga Instituut in 1995 niet alleen werd ingesteld voor de opleiding aan promovendi, maar ook om ervoor te zorgen dat landelijke cultuurhistorische onderzoeksinitiatieven tot bloei kunnen komen. Op dit moment kent het Huizinga Instituut de volgende werkgroepen:

1. werkgroep Visuele Cultuur
2. projectgroep (Auto)biografie / Egodocumenten
3. projectgroep Medische Geschiedenis
4. werkgroep Overheidsmusea en Nationale Identiteit
5. werkgroep Tijdschriftstudies
6. projectgroep Musiktheater
7. werkgroep Verenigingsgeschiedenis
8. projectgroep Imagologie
9. projectgroep Piëtisme

10. Wetenschapshistorische werkgroep
11. projectgroep Representations of the Past
12. werkgroep European Television History
13. werkgroep Erfgoed, toerisme en identiteit
14. werkgroep Begripsgeschiedenis: Sekse/Kunne
15. werkgroep New approaches to European Women's writing
16. werkgroep Literatuur, cultuur en identiteit
17. werkgroep Geschiedenis van de Geesteswetenschappen/History of the Humanities

De meeste werkgroepen hebben reeds meermalen succes gehad met het aanvragen van NWO-subsidies voor internationalisering of voor programmatisch onderzoek. Enkele werkgroepen proberen nu fondsen te verwerven voor Europese subsidies (HERA, European Science Foundation; 7de Kaderprogramma). Regelmatig worden er samen met de werkgroepen ateliers georganiseerd voor en door promovendi van het Huizinga Instituut. Tijdens de bijeenkomst van 27 november hebben de trekkers van de werkgroepen ervaringen met elkaar uitgewisseld wat ongetwijfeld zal leiden tot nieuwe initiatieven. De nieuwe werkgroep Geschiedenis van de Geesteswetenschappen wordt hieronder gepresenteerd. Informatie over alle werkgroepen is te vinden op www.huizingainstituut.nl (onder werkgroepen). Daar vindt u ook de contactpersonen bij wie u zich kunt aanmelden.

Nieuwe Huizinga-Werkgroep **GESCHIEDENIS VAN DE GEESTESWETENSCHAPPEN**

Op initiatief van Rens Bod, Jaap Maat en Thijs Weststeijn is recentelijk de Werkgroep Geschiedenis van de Geesteswetenschappen (History of the Humanities) opgericht. De werkgroep zal op 22 januari 2009 officieel van start gaan met een workshop over de vergelijkende geschiedenis van de humaniora en een gastlezing van Anthony Grafton (Princeton), waarbij alle geïnteresseerden van harte welkom zijn.

Terwijl de geschiedenis van de natuurwetenschappen en sociale wetenschappen op steeds meer aandacht mogen rekenen en men niet schroomt voor het schrijven van overzichtswerken op deze gebieden, zijn de humaniora niet op dezelfde manier onderwerp van historisch onderzoek. De geschiedenis van het eigen vakgebied is een vast onderdeel van veel (kunst)historische opleidingen, maar voor andere alfawetenschappen zoals de taalkunde, musicologie en literatuurwetenschap is dit zelden het geval. Er is al helemaal geen sprake van de wens om raakvlakken in de ontwikkelingen van de verschillende disciplines bloot te leggen. De werkgroep beoogt in deze lacunes te voorzien waarbij uiteindelijk gestreefd wordt naar een samenhangend beeld van de geesteswetenschappen van de vroegmoderne periode tot heden. De basis hiervoor werd

gelegd op de succesvolle conferentie *“The Making of the Humanities: The Emergence of the Humanities in Early Modern Europe”* (2008). Toekomstige bijeenkomsten en publicaties zullen ook aandacht besteden aan meer recente ontwikkelingen (in het bijzonder de negentiende eeuw) en invloeden van buiten Europa. Voor dit project zal aan de ene kant de geschiedenis van de natuurwetenschappen tot model en spiegel dienen; aan de andere kant zal worden gestreefd naar samenwerking met alfawetenschappers die zich doorgaans niet op historisch gebied begeven (bijvoorbeeld taalkunde en fonetiek).

De werkgroep beoogt tevens het verzorgen van tweemaandelijks lezingen, het tot stand brengen van een bundel over de geschiedenis der humaniora, de organisatie van een tweede internationale conferentie in 2010, en het verzorgen van cursussen voor researchmaster en PhD studenten.

Op donderdag 22 januari 2009 zal de werkgroep worden gepresenteerd met een middag-workshop van 15.00 tot 17.30 uur aan het Descartes Centre in Utrecht. De initiatiefnemers zullen een korte introductie geven op de werkgroep en ingaan op het belang van een vergelijkende geschiedenis van de geesteswetenschappen. We zijn bijzonder verheugd dat Anthony Grafton bereid is om de werkgroep vervolgens te inaugureren met een gastlezing getiteld ‘Johannes Kepler as chronologer: science and humanism in the Republic of Letters’. Er zal tevens gelegenheid zijn tot aanmelding voor de nieuwe werkgroep, die openstaat voor alle geïnteresseerden. De workshop zal plaatsvinden in het Academiegebouw in Utrecht, ‘zaal 1636’. Verdere details over het programma worden aangekondigd op de websites en agenda’s van het Huizinga Instituut en het Descartes Centre.

Contactpersoon:

Prof. dr. Rens Bod, rens@science.uva.nl

HUYGENS INSTITUUT (KNAW) PARTICIPEERT IN HUIZINGA INSTITUUT *Annemarie Kets (Huygens Instituut)*

Sinds enige tijd maakt het Huygens Instituut deel uit van het Huizinga Instituut, reden om dit onderzoeksinstituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen hier kort te introduceren.

Inhoudelijk richt het Huygens Instituut zich op de geschiedenis van de literatuur en de wetenschap, in Nederland en de Nederlanden, vanaf de vroegste tijden tot het heden. Het maken van tekstedities en het ontsluiten van historische en literaire bronnen waren vanouds kernactiviteiten van het instituut, maar sinds enige tijd verricht het instituut op basis hiervan ook analytisch en interpretatief onderzoek, dat gestructureerd wordt door een onderzoeksprogramma. Hierbij staat de vraag centraal hoe literatuur en wetenschap zich

ontwikkeld hebben in relatie tot veranderende culturele, sociale en economische omstandigheden. In de komende jaren zal de aandacht vooral gericht zijn op vraagstukken rond cultuur- en kennisoverdracht. Informatietechnologie vormt bij dit alles een belangrijk hulpmiddel: het instituut ontwikkelt programmatuur en doet onderzoek naar de wijze waarop ICT kan worden ingezet bij bronnenpublicaties en tekstgericht onderzoek. Het instituut wil, kortom, een laboratorium zijn, waar onderzoeksvragen, teksten en techniek met elkaar in verband worden gebracht. Editoren, onderzoekers, informatici en ICT-ontwikkelaars huizen onder één dak en komen in dagelijkse samenwerking tot nieuwe en interessante vormen van ontsluiting en onderzoek.

Het Belle van Zuylenplein in het Huygens Instituut

Naast de onderzoekstaak heeft het Huygens Instituut een belangrijke erfgoedfunctie. Het heeft de taak om het Nederlandse literaire en intellectuele erfgoed voor een breed publiek levend te houden of te maken. De wensen van dit publiek ten aanzien van de wijze waarop het de teksten gepresenteerd krijgt, worden hierbij nadrukkelijk in beschouwing genomen. Voor de hand liggen combinaties van papieren en digitale producten, waarbij ook gedacht wordt aan applicaties voor het onderwijs.

Om alle ambities te realiseren verenigt het Huygens Instituut ongeveer vijftig onderzoekers van uiteenlopende achtergrond. Latinisten, neerlandici, (kunst) historici, editoren en informatici werken, vaak in teamverband, aan projecten, veelal in samenwerking met universiteiten en andere wetenschappelijke instellingen in binnen- en buitenland.

Het Huygens Instituut werkt niet alleen qua onderzoek nauw samen met universiteiten, maar ook wat betreft het onderwijs. Medewerkers van het instituut bezetten bijzondere leerstoelen op het gebied van de Editiewetenschap (Vrije Universiteit Amsterdam) en de Neolatinistiek (Universiteit van Amsterdam), verzorgen gastcolleges en bieden studenten de mogelijkheid om als stagiair aan hun onderzoeksprojecten mee te werken.

Het Huygens Instituut is gehuisvest in de Koninklijke Bibliotheek (Den Haag); meer informatie is te vinden op www.huygensinstituut.knaw.nl.

ONDERWIJS

INTERNATIONALE CURSUS ‘CULTURAL TRANSFER’ IN SINT PETERSBURG: DE KERS OP DE SLAGROOMTAART *Door Ewoud Kieft (Universiteit Utrecht)*

Het is een misverstand waarvan ik erg blij ben dat het op tijd bij mij gecorrigeerd werd: namelijk dat de Sint Petersburg reis van het Huizinga Instituut alleen bedoeld zou zijn voor promovendi die zich direct met Rusland bezighouden. Dat heb ik lange tijd gedacht, totdat een weldoener, die ik eeuwig dankbaar zal blijven, mij verzekerde dat dit niet geval is.

En omdat ik er onlangs achter kwam dat dit misverstand nog steeds heerst bij sommige Huizinga leden, hier nogmaals, voor de duidelijkheid: de Sint Petersburg-reis is dus toegankelijk voor iedereen die zijn eigen onderzoek kan linken aan het thema, het thema van wat overigens slechts formeel een studiereis heet, maar in werkelijkheid een décadente lustreis vol alcoholische en andersoortige uitspattingen is – dit alles geheel en al betaald door de hardwerkende belastingbetaler!

Ik maak maar even reclame.

Het inhoudelijke thema van onze reis dit jaar was ‘cultural transfer’: dit is een zodanig oprekbaar begrip, feitelijk open voor welke inkleuring dan ook, dat werkelijk iedereen zijn onderzoek daar wel in verband mee kon brengen. Onze groep kende dan ook een grote diversiteit: van lange mannen tot (erg) kleine meisjes, van Friezen tot Brabanders (daar waren er trouwens wel wat veel van, hoewel die Fries in zijn eentje ook behoorlijk dominant kon zijn), van klassieke muzikliefhebbers tot metalmuzikanten (een verschil dat overigens kleiner is dan u wellicht denkt), van verantwoordelijke moeders (in wording) tot onverbeterlijke schuinsmarcheerders, die wel nooit aan de vrouw zullen komen: werkelijk iedereen werd gedooagd!

Die geest van goedmoedige verdraagzaamheid leidde onherroepelijk tot een feestelijke atmosfeer, die de hele week in stand bleef, en zelfs geregeld de humoristische dieptepunten van een schoolreisje bereikte, dieptepunten waarvan menig reisgenoot aan het begin van de week het bestaan niet had bevroed. Echt niet.

Of we ook wat geleerd hebben, tijdens deze studieweek, vraagt u zich allicht bezorgd af. Gelukkig luidt het antwoord op die vraag een volmondig ja. Een hele hoop zelfs, een goede groepssfeer is nu eenmaal de vruchtbaarste educatieve bodem. Het programma stond bol van lezingen en excursies. De eerste vonden

doorgaans plaats op het Nederland Instituut in Petersburg, waar Nederlandse taalcursussen gegeven worden, die druk worden bezocht. Zo kwamen we in contact met Russen, leraren en later ook studenten, die vloeiend Nederlands spraken, een wonderlijke sensatie. Er heerst bij veel Russen een soort romantisch beeld bij Nederland, ja exotisch zelfs – grotendeels gevoed door 17^e-eeuwse schilders en idyllische voorstellingen van een democratisch, harmonieus waterland, met bruggetjes en melkschenksters. We hebben ze maar in de waan gelaten.

Er waren lezingen over architectuur, over literaire vertalingen, Russisch-orthodoxe religie, de islamistische gemeenschap in Petersburg, de huidige politieke verhoudingen tussen Rusland en de EU, en historisch onderzoek naar repressie onder het Sovjetbewind. Dat laatste onderwerp werd behandeld door Nikita Petrov, historicus en lid van Memorial, een organisatie die zich inzet om de collectieve herinnering aan Sovjetrepressie in leven te houden (of levend te krijgen), en daarnaast voor burgerrechten en vrije informatieverstrekking. Wat mij betreft was deze lezing één van de indrukwekkendste van de week.

Maar laten we vooral Sint Petersburg zelf niet vergeten, die immers een prachtige stad is, statig en toch sierlijk, groots en romantisch, een kruispunt van Rusland en Europa. Alleen al daar rond te lopen, over het plein bij het Winterpaleis, de brug te nemen over de Neva, in de massa op te gaan op Nevskiy Prospekt, is een culturele uitwisseling op zich. En natuurlijk waren daar nog de gigantische Hermitage, het Mariinsky theater en de foetussen op sterk water in de Kunstkamera. En de excursie naar de oude stad Novgorod, de balletvoorstelling Giselle, de absolute klassieker in het genre (zo werd mij verzekerd) die ik, zonder meteen homoseksueel over te willen komen, eigenlijk erg mooi vond, en de dag erna nog uitvoeringen van Tsjaikovski en Stravinski in de Philharmonie.

Zoals ik al zei: de Sint Petersburgcursus is een ware lustreis, die je met enig gevoel voor geforceerde banketbakkersvergelijkingen gerust de kers op de

slagroomtaart van het Huizinga-programma mag noemen. Maar minstens net zo goed gevuld is als de taart zelf.

MASTERCLASS EEN MORELE FUNCTIE VOOR LITERATUUR? HET WERK VAN VLADIMIR NABOKOV TUSSEN ETHIEK EN ESTHETIEK

Door Sophie Levie (Radboud Universiteit)

Op vrijdag 13 februari verzorgt Sophie Levie, hoogleraar algemene literatuurwetenschap en algemene cultuurwetenschappen in Nijmegen, een masterclass over de mogelijkheden van een ethische lezing van *Lolita* (1955). Een dergelijk ethische leeswijze, die overigens ingaat tegen expliciete 'waarschuwingen' van de auteur, is actueel in recente ontwikkelingen in de geesteswetenschappen. Martha Nussbaum, bijvoorbeeld, wijst in haar werk de literaire tekst aan als instrument bij uitstek om maatschappelijk en morele kwesties te tonen en bespreekbaar te maken. Tijdens de masterclass zullen verschillende visies op *Lolita* worden besproken en wordt de verhouding tussen literatuur en ethiek in het algemeen onderzocht.

Wanneer: vrijdag 13 februari 2009, van 10.00-16.00 uur

Waar: Amsterdam, Bungehuis, Spuistraat 210, zaal 101.

Aanmelden: huizinga-fgw@uva.nl, of kijk op onze website voor de uitgebreide omschrijving.

MASTERCLASS MASCULINITY AND THE RETHINKING OF MODERN HISTORY

By John Tosh (Roehampton University London)

During the last thirty years 'gender' has become a core historical concept, which has challenged and enriched social, cultural, and political history. More recently, the concept of 'masculinity' has come to the fore. Not only women's lives are conditioned by gender ideals; men's lives are as well. This understanding has contributed an important corrective to the exclusive focus on women's history by gender historians, and to the general 'sex-blindness' of traditional historiography. There is a broad potential for the application of a masculinity perspective in the realm of the history of politics, war and colonialism as well as in social and cultural history.

John Tosh has made significant contributions to these discussions through his publications on the history of the nineteenth century British middle-class and on the broader theoretical and historiographical implications of masculinity as a historical concept.

This masterclass will take place on Friday 19 June 2009 in Amsterdam and is open to PhD students of various subjects, who are interested in contemplating the

role of masculinity in their own research, as well as in modern European history. On the basis of selected literature, the value and possible uses of the masculinity concept will be discussed. Participants are also expressly invited to present their own research and their ideas on the possible 'gendering' of their projects, in order to get feedback from professor Tosh.

For further information, please check our website www.huizingainstituut.nl

COLUMN

WORD

Joris Oddens (UvA)

Wie is er toch verantwoordelijk voor de grammaticacontrole van Word? *Naar alle waarschijnlijkheid* (vaag taalgebruik) is het een miezerig clichémannetje, diep weggedoken in de *burelen* (Belgisch Nederlands) van Microsoft Nederland, dat het als zijn levenstaak ziet om de promovendus aan te praten dat deze zich schuldig maakt aan een verkeerde woordvolgorde of aan wollige taal. Ik geloof heus wel dat het niet *makkelijk* (spreektaal) is om een fatsoenlijk controleprogramma te ontwerpen. Maar hoe lang bestaat Word nu *inmiddels* (schrijftaal) al? Hoeveel van die grammaticamannetjes en -vrouwtjes hebben er in de loop der jaren aan gewerkt? En waarom wil Word dan nog altijd dat ik er 'altijd' van maak, wanneer ik 'immer' schrijf? Waarom blijft Word zich verzetten tegen 'reeds', als ik al ettelijke malen 'al' heb gebruikt? De synoniemenlijst van het programma geeft perfecte Nederlandse synoniemen voor 'maar' en 'echter'; wanneer ik evenwel 'evenwel' gebruik, word ik direct terechtgewezen: dit woord mag misschien bestaan, gebruik jij het toch maar liever niet. 'Maar' en 'echter' zijn voor jou geschikt. Het woord 'daarentegen' daarentegen is te archaïsch.

Waarom hebben wij deze taalbetutteling te danken? De aantrekkelijkheid van taal bestaat erin dat het iedere taalgebruiker vrij staat om een eigen stijl te ontwikkelen, desgewenst door te kiezen voor ten onrechte in onbruik geraakte woorden of voor zinnen die zich uitstrekken over meer dan een regel. Goed schrijven is durven af te wijken van slechts geworden taalconventies, met gebruikmaking van de rijke geschiedenis van de Nederlandse taal. *Waar de taalopties van de tekstverwerker uitstekend zouden kunnen bijdragen aan een creatief schrijffproces, wordt dit nu juist afgeremd: auteurs die best origineel willen zijn maar zich minder zeker voelen over hun taalgebruik, zullen geneigd zijn om zich te laten ontmoedigen door Words totalitaire taalpolitie, waardoor al hun teksten verworden tot een saai, voorspelbaar proza.* (breedsprakigheid).

PROMOVENDI

De volgende promovendi hebben zich sinds september nieuw aangemeld bij het Huizinga Instituut:

Maarten Jansen (per 01-07-2008, UL), *Neo-Latin Commentaries on Latin Poets: Roman poetry as Literary Model and Archive of Knowledge*.

Bart Karstens (per 01-09-2008, UL), *Assessments of past science*.

Josje Damsma (per 01-09-2008, UvA), *Participatie in De Nieuwe Orde. De interne partijcultuur van de Nationaal-Socialistische Beweging (1940-1945)*.

Merel Klein (per 01-10-2008, UvA), *Van lokale zindelijkheid tot internationale hygiëne. Een milieugeschiedenis van Amsterdam 1813-1914*.

Sjoerd Keulen (per 01-09-2008, UvA), *Voorbij de Verzuiling: De zoektocht naar juiste en democratische politiek: Politieke stijl, managementdenken en democratie (1970-2002)*.

Olivier Nyirubugara (per 01-09-2008, UvA), *Communicating the Past in a Digital Present*.

Irena Ajdinovic (per 01-09-2008, UvA), *Three Osmans – universality and ethnocentrism in the 17th century European literature*.

Thijs van den Berg (per 01-09-2008, UvA), *A History of Our Connected Future: Communication Networks in Science Fiction*.

Egil Asprem (per 01-09-2008, UvA), *Esotericism and Scientific Naturalism in the 20th Century: Dialogue and Polemics*

Cees Jan van Klaveren (per 01-10-2008, UvA), *Medicine, Care and the Imperative of Inclusive Thinking*.

Bram Mellink (per 01-10-2008, UvA), *Het primair onderwijs als speelveld voor inclusief denken*.

Azadeh Achbari (per 01-01-2009, VU), *Global science from a Dutch perspective: Dutch participation in 19th-century Humboldtian networks*.

Martin Weiss (per 01-12-2008, UL), *History of Teylers museum*.

Fenneke Sysling (per 01-09-2008, VU), *Physical anthropology, colonial practice and cultural policies*.

Sadiah Boonstra (per 01-09-2008, VU), *Performing Identity, Shaping Heritage – Wayang puppet theatre and the dynamics of heritage formation in contemporary Indonesia*.

Rogier Visser (per 01-09-2008, UvA), *Representation of identities in early Arabic journalism in Europe*.

Remco van Mulligen (per 01-09-2008, VU), *Onconventioneel en antimodern: reformatorisch-evangelische actie tegen de tijdgeest*.

David van der Linden (per 01-09-2008, UU), *The Memory of Plight: Huguenot Refugees in the Dutch Republic, 1670-1715*.

Han Lamers (per 01-09-2008, UL), *Cultural memory and identity politics in the Byzantine diaspora literature of Quattro- and Cinquecento Italy*.

Matjaž Matošec (per 01-09-2008, UU), *Singing/Speaking Gender: Vocal Ambiguity in Castrati and Onnagata*.

Miel Jacobs (per 01-10-2008, OUN), *Cultuur, identiteit en natiebesef (nationalisme) in de Nederlandse provincie Limburg in een Europees spanningsveld gedurende de periode circa 1780 – circa 1940, met nadruk op de jaren 1815-1919*.

T.J. Hoebink (per 26-12-2008, EUR), *Exhibiting community cultures in and outside the museum*.

Eind januari 2009 starten in totaal 33 nieuwe promovendi aan hun opleiding bij het Huizinga Instituut. In dit nummer stellen zich voor: Merel Klein (UvA), Eva de Valk (VU) en Olivier Nyirubugara (UvA).

**AMSTERDAM, DIE GROOTE STAD,
DIE IS GEBOUWD OP PALEN;
ALS DIE STAD EENS OMMEVIEL,
WIE ZOU DAT BETALEN?
Merel Klein**

Trots op die grote stad die ze met veel vernuft op palen op de veel te moerassige grond hadden gebouwd, maar bang dat de boel toch ooit zou omvallen of verzakken, hadden (en hebben) de Amsterdammers een dubbelzinnige relatie met de bodem en het water waar hun stad op staat. Hysterie ligt hierbij voortdurend op de loer. Toen een plaag van in brak water levende paalwormen zich in de jaren 1730 lustig door het houten paalwerk van beschoeiingen, dijken en sluizen heenvrat, meenden velen dat het einde van Amsterdam nabij was. De huizenmarkt stortte in en de geestelijkheid riep op tot algemene boetedoening: de paalwormplaag zou een straf van god

zijn voor de binnen de Amsterdamse elite al te veel voorkomende sodomie. En, hoewel niet meer beschouwd als een straf van boven, maakt ook heden ten dage menig Amsterdammer zich nog druk om verzakking. In het bijzonder waar metrogangen in aanleg als een moderne paalworm de stad onveilig maken.

Ook in de negentiende eeuw hadden de Amsterdammers veel te stellen met het milieu in en om hun stad. Hier en daar treffen we nog lofzangen aan op de heipalen die al die grootsheid funderen. Er werd echter ook veel geklaagd: het brakke grachtwater was ernstig vervuild en niet meer te drinken, de veelal bewoonde kelders overstroomden regelmatig, en het stonk in de stad. Daarbij zien we het denken over het milieu in de loop van de negentiende eeuw veranderen. Nieuwe ideeën over de (on)gezondheid van water, bodem en lucht raakten in zwang. Noties over duurzaamheid en hergebruik van afval staken de kop op, en de verspreiding van nieuwe industrieën en technieken riep verschillende reacties op. Het beeld was overwegend negatief: de stad was vol, vuil, vervallen en verzakt. Het was de hoogste tijd dat daar iets aan gebeurde, maar wiens verantwoordelijkheid was dat? En vooral: Wie zou dat betalen?

EEN ‘CULTURELE BIOGRAFIE’ VAN DDR-ARCHITECTUUR

Eva de Valk

Aan de Universiteit Maastricht heb ik cultuurwetenschappen gestudeerd, waarbij ik mij vooral heb gericht op filosofie, literatuur en politieke theorie. Mijn scriptie ging over de invloed van de geschiedfilosofische thesen van Walter Benjamin op de historische werken van Hannah Arendt, twee joods-Duitse filosofen die ik erg bewonder. In het derde jaar van mijn studie ben ik als Erasmusstudent naar Berlijn vertrokken om cultuurwetenschappen en filosofie te studeren aan de

Humboldt-universiteit, en ik werd direct verliefd op de stad. Na een aantal omzwervingen – ik heb stage gelopen bij een galerie voor hedendaagse kunst in Berlijn en bij de Directie Kunsten van het Ministerie van OC&W in Den Haag; na mijn studie heb ik anderhalf jaar gewerkt bij een uitgeverij in Groningen – ben ik sinds mei 2008 aan de Vrije Universiteit Amsterdam (afdeling Geschiedenis) verbonden als aio met een onderzoek naar omgang met DDR-architectuur in het herenigde Berlijn.

Wat moet er gebeuren met gebouwen die enerzijds symbool staan voor een totalitair politiek regime dat niet langer bestaat, anderzijds onmiskenbaar deel uitmaken van de geschiedenis en van de onmiddellijke leefomgeving van de stad? Moeten de gebouwen worden afgebroken of kunnen ze worden behouden? Wat voor betekenissen dragen de gebouwen, en hoe veranderen deze in de loop der tijd? En hoe hangt de omgang met deze gebouwen uit het recente DDR-verleden samen met onze relatie tot tijd? Ik zal van een aantal DDR-bouwwerken in het herenigde Berlijn, zoals de muur, het omstreden Palast der Republik en de minder omstreden Fernsehturm een “culturele biografie” (Igor Kopytoff) schrijven, waarbij elke verandering van context een nieuwe betekenislaag toevoegt aan het object. Het is een erg actueel onderwerp, “hete geschiedenis” zoals dat heet, dat raakt aan erfgoedstudies, geschiedfilosofie en vraagstukken rond de vorming van cultureel of collectief geheugen. Bij het Huizinga Instituut hoop ik meer mensen te ontmoeten die zich voor dergelijke vraagstukken interesseren en te vernemen over ander lopend cultuurhistorisch ofwel cultuurwetenschappelijk onderzoek.

VIEWING THE PAST THROUGH DIGITAL GLASSES

Olivier Nyirubugara

When I meet friends who are not necessarily experts or scholars in my area, I spend a few minutes trying to explain what memory is and how it connects to media. Actually I have to explain each word separately, saying that beside being the psychic capacity or faculty to retain and retrieve past information for some future uses, memory is also the ways individuals, groups, communities or societies make sense of their past in the present in order to anticipate a certain future. I go further to mention that it has always had the form of a network involving many agents and actors. At a personal, psychic level, one has to rely on external reminders: a clock alarm reminds one that a particular activity is planned at a particular time of the day. A note in the diary or on a wall calendar takes over the alarm and reminds that the event will take place in a particular place, at a particular time, and for a certain duration. A similar network of *aides-memoire* exists at the collective level, where monuments,

cemeteries, cathedrals, books, and other *lieux de mémoire* connect the members of a community to some aspects of their past. More interestingly, like the alarm-diary-appointment chain, many of these reminders of the collective past connect to one another in some ways, despite spatial and temporal distances that separate them and make it harder to draw a global picture of a past experience.

It is here that I jump to the media aspect of my research. Knowing me especially for my journalistic background, most immediately connect my current research to journalism, which, for most non-expert people is another word for media. Without rejecting my experience-rich journalistic background, I use the pipe metaphor to make myself quickly understood: Media suppose three elements, namely, information, message, or knowledge; the pipe that channels or mediates that knowledge; and the consumer or recipient of the knowledge. The information might be news, music, a film, the Gospel, etc.; and the pipe might be a book, radio, TV, telephone, internet, a tape, a CD or USB stick, a monument, a painting, a palace, a cemetery and all that falls under what Pierre Nora termed *lieux de mémoire* (1984 and 1986). In my conclusion I become more specific: The knowledge part is simply all that relates to, and tells about the past – thus memory as content, material or immaterial, and as a meaning-making process; the pipe is the Web, which reduces the knowledge aspect to the digitized materials; and the recipients are high school pupils and their history teachers. Needless to say that each of the three need a thorough theoretical exploration. To it, I will add an empirical study of the actual use of digitized resources in real-life classes. I have the impression that my pipe-metaphor works and saves me much time.

NIEUWS EN AGENDA

SPIN

Op 20 november jl. is het onderzoeksplatform SPIN-Study Platform for Interlocking Nationalities van start gegaan onder auspiciën van het Huizinga Instituut. SPIN wordt gecoördineerd door hoogleraar moderne Europese letterkunde Joep Leerssen (UvA) die hiervoor zijn Spinozapremie 2008 aanwendt. SPIN heeft tot doel de historische en culturele wortels van het Europese nationalisme bloot te leggen. Daarnaast beoogt SPIN de intellectuele netwerken die de opkomende idealen van het culturele nationalisme, tijdens de Romantiek en gedurende de lange 19^e eeuw, steunden en verspreidden in kaart te brengen. Voor verdere details en achtergrond informatie: www.spinnet.eu

Promoties

Op vrijdag 14 november jl. is **Marijke Huisman** aan de Erasmus Universiteit Rotterdam gepromoveerd op het proefschrift *Publieke levens. Autobiografieën op de Nederlandse boekenmarkt 1850-1918*.

Nadine Akkerman is op 18 november jl. cum laude gepromoveerd aan de VU. De titel van haar proefschrift luidt *The Letters of A Stuart Princess: The Correspondence of Elizabeth Stuart, Electress Palatine of the Rhine, and Queen of Bohemia*.

22 januari 2009

Lecture **Anthony Grafton** “Johann Kepler and his studies of chronology and world history”. Lezing ter ere van de start van de nieuwe werkgroep History of the Humanities. Waar: Descartes Centre, Academiegebouw zaal 1636, Utrecht

Tijd: van 15.00-17.00 uur

22-23 januari 2009

Expertmeeting ‘Vondel, Dutch Playwright in the Golden Age’ op het Huygens Instituut Den Haag. Contactpersoon: Jan Bloemendal

30 januari 2009

Oratie prof. dr. **Frans van Lunteren** aan de Faculteit wiskunde en natuurwetenschappen van de Universiteit Leiden. Vakgebied: geschiedenis van de natuurwetenschappen.

13 februari 2009

Masterclass Een morele functie van literatuur. Zie eerder in deze nieuwsbrief.

24 februari

Atelier Planning van het promotietraject

Van 13.00-17.00 uur te Amsterdam. Er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar. Inschrijven?: huizinga-fgw@uva.nl

11 maart

Atelier Vechten met Pierre Bourdieu, of de omgang met theorie in cultuurhistorisch onderzoek. De bijeenkomst vindt plaats in Utrecht en staat onder leiding van André van de Velden en Judith Thissen.

31 maart

Atelier Hoe een wetenschappelijk werk te recenseren? O.l.v. Floris Cohen.

Voor meer informatie over bovenstaande ateliers en masterclasses en andere (onderwijs) activiteiten kunt u de website raadplegen www.huizingainstituut.nl